

superficie, & qualiter superficiei parte. Et ideo, divisa superficie, dividitur albedo per accidens. Sed forma quæ requirit diversitatem in partibus: sicut est anima, & præcipue animalium perfectorum, non æqualiter se habet ad totum, & partes: unde non dividitur per accidens, scilicet per divisionem quantitatis. Sic ergo totalitas quantitativa non potest attribui animæ nec per se, nec per accidens. Sed totalitas secunda, quæ attenditur secundum rationis, & essentia perfectionem, proprie & per se convenit formis: similiter autem, & totalitas virtutis, quia forma est operationis principium. Si ergo quaereretur de albedine, utrum esset tota in tota superficie, & in qualibet eius parte; distinguere oportet: quia si fiat mentio de totalitate quantitativa, quam habet albedo per accidens, non tota esset in qualibet parte superficiei: & similiter dicendum est de totalitate virtutis: magis enim potest movere visum albedo quæ est in tota superficie, quam albedo quæ est in aliqua eius particula. Sed si fiat mentio de totalitate speciei, & essentia, tota albedo est in qualibet superficiei parte. Sed quia anima totalitatem quantitativam non habet nec per se, nec per accidens, ut dictum est (in isto art.) sufficit dicere, quod anima tota est in qualibet parte corporis secundum totalitatem perfectionis, & essentia, non autem secundum totalitatem virtutis: quia non secundum quamlibet suam potentiam est in qualibet parte corporis; sed secundum visum in oculo, secundum auditum in auro, & sic de aliis.

Tamen attendendum est, quod quia anima requirit diversitatem in partibus, non eodem modo comparatur ad totum, & ad partes: sed ad totum quidem primo & per se, sicut ad proprium, & proportionatum perfectibile; ad partes autem per posterius, secundum quod partes habent ordinem ad totum.

Ad primum ergo dicendum, quod Philosophus loquitur de potentia motiva animæ. Ad secundum dicendum, quod anima est actus corporis organici sicut proportionari, & primi perfectibilis.

Ad tertium dicendum, quod animal est quod componitur ex anima, & corpore toto, quod est primum, & proportionatum eius perfectibile. Sic autem anima non est in parte: unde non oportet quod pars animalis sit animal.

Ad quartum dicendum, quod potentiarum animæ quædam sunt in ea, secundum quod excedit totam corporis capacitatem, scilicet intellectus, & voluntas: unde huiusmodi potentia in nulla parte corporis esse dicuntur. Aliæ vero potentia sunt communes animæ, & corpori: unde talium potentiarum non oportet quod qualibet sit in quocumque

est anima, sed solum in illa parte corporis quæ est proportionata ad talis potentia operationem.

Ad quintum dicendum, quod una pars corporis dicitur esse principalior quam alia propter potentias diversas, quarum sunt organa partes corporis: quæ enim est principalioris potentia organum, est principalior pars corporis, vel quæ etiam eidem potentia principalis deservit.

QUÆSTIO LXXVII.

De his quæ pertinent ad potentia animæ in generali,

in octo articulis divisæ.

DEinde considerandum est de his quæ pertinent ad potentia animæ, & primo in generali; secundo in speciali.

Circa primum queruntur octo.

Primo, utrum essentia animæ sit eius potentia, vel plures.

Secundo, utrum sit una tantum potentia animæ, vel plures.

Tertio, quomodo potentia animæ distinguatur.

Quarto, de ordine ipsarum ad invicem.

Quinto, utrum anima sit subiectum omnium potentiarum.

Sexto, utrum potentia fluant ab essentia animæ.

Octavo, utrum omnes potentia animæ remaneant in ea post mortem.

ARTICULUS I. 377

Utrum ipsa essentia animæ sit eius potentia.

In dist. 111. quæst. 14. art. 2. & quodl. x. art. 5. & de sp. art. 11. & de anima art. 12. & art. 19. cor.

AD primum sic proceditur. Videtur quod ipsa essentia animæ sit eius potentia. Dicit enim Augustinus in IX. de Trinit. (cap. 14. parum à princ.) quod *mens, notitia, & amor sunt substantialiter in anima, vel, ut idem dicant, essentialiter*: & in X. (cap. 11. à med.) dicit, quod *memoria, intelligentia, & voluntas sunt una vita, una mens, & una essentia.*

2. Præterea. Anima est nobilior quam materia prima. Sed materia prima est sua potentia. Ergo multo magis anima.

3. Præterea. Forma substantialis est simplicior quam accidentalis: cuius signum est quod forma substantialis non intenditur, vel remittitur, sed in indivisibili consistit. Forma autem accidentalis est ipsa sua virtus. Ergo multo magis forma substantialis, quæ est anima.

4. Præterea. Potentia sensitiva est qua sentimus, & potentia intellectiva qua intelligimus. Sed *id quo primo sentimus, & intelligimus, est anima*, secundum Philosophum in II. de Anima (text. 24.) Ergo anima est suæ potentia.

5. Præterea. Quod non est de essentia est accidens. Si ergo potentia animæ est præter essentiam ejus, sequitur quod sit accidens: quod est contra Augustinum in IX. de Trinit. (cap. 14. paulo post princ.) ubi dicit, quod *prædicta non sunt in anima sicut in subiecto, ut color, aut figura in corpore, aut ulla alia qualitas, aut quantitas: quicquid enim tale est, non excedit subiectum in quo est. Mens autem potest etiam alia amare, & cognoscere.*

6. Præterea. Forma simplex subiectum esse non potest. Anima autem est forma simplex, cum non sit composita ex materia, & forma, ut supra dictum est (quæst. LXXV. art. 5.) Non ergo potentia animæ potest esse in ipsa sicut in subiecto.

7. Præterea. Accidens non est principium substantialis differentia. Sed sensibile, & rationale sunt substantiales differentia, & solummuntur à sensu, & ratione, quæ sunt potentia animæ. Ergo potentia animæ non sunt accidentia: & ita videtur quod potentia animæ sit ejus essentia.

Sed contra est quod Dionysius dicit xi. cap. caelest. Hierarch. (circ. med.) quod *celestes spiritus dividuntur in essentiam, virtutem, & operationem*. Multo igitur magis in anima aliud est essentia, & aliud virtus, sive potentia.

Respondeo dicendum, quod impossibile est dicere, quod essentia animæ sit ejus potentia; licet quod quidam posuerunt: & hoc dupliciter ostenditur quantum ad præsens. Primo quia, cum potentia, & actus dividantur ens, & quolibet genus entis, oportet quod ad idem genus referatur potentia, & actus: & ideo si actus non est in genere substantia, potentia quæ dicitur ad illum actum, non potest esse in genere substantia. Operatio autem animæ non est in genere substantia sed in solo Deo operatio est ejus substantia. Unde Dei potentia, quæ est operationis principium, est ipsa Dei essentia: quod non potest esse verum neque in anima, neque in aliqua creatura, ut supra etiam de Angelo dictum est (quæst. LXX. art. 2.) Secundo hoc etiam impossibile apparet in anima. Nam anima secundum suam essentiam est actus. Si ergo ipsa essentia animæ esset immedatum operationis principium, semper haberet animam, actu haberet opera vitæ, sicut semper habens animam actu est vivum. Non enim, inquantum est forma, est actus ordinatus ad ulteriorem actum, sed est ultimus terminus generationis. Unde quod sit in potentia adhuc ad alium actum, hoc non

S. Th. Op. Tom. I.

competit ei secundum suam essentiam, inquantum est forma, sed secundum suam potentiam: & sic ipsa anima secundum quod subest suæ potentia, dicitur actus primus ordinatus ad actum secundum. Invenitur autem habens animam non semper esse in actu operum vitæ. Unde etiam in definitione animæ dicitur, quod est *actus corporis potentia vitam habentis*, quæ tamen potentia non abicit animam. Relinquitur ergo quod essentia animæ non est ejus potentia: nihil enim est in potentia secundum actum, inquantum est actus.

Ad primum ergo dicendum, quod Augustinus loquitur de mente, secundum quod noscitur se, & amat se. Sic ergo notitia, & amor, inquantum referuntur ad ipsam ut cognitam, & amatam, substantialiter, vel essentialiter sunt in anima: quia ipsa substantia, vel essentia animæ cognoscitur, & amatur. Et similiter intelligendum est quod alibi dicit, quod sunt *una vita, una mens, una essentia.*

Vel, sicut quidam dicunt, hæc locutio verificatur secundum modum quo totum potestativum prædicatur de suis partibus; quod medium est inter totum universale, & totum integrale. Totum enim universale adest cuilibet parti secundum totam suam essentiam, & virtutem, ut animal homini, & equo; & ideo proprie de singulis partibus prædicatur. Totum vero integrale non est in qualibet parte neque secundum totam essentiam, neque secundum totam virtutem: & ideo nullo modo de singulis partibus prædicatur, sed aliquo modo; licet improprie, de omnibus simul; ut si dicamus, quod paries, tectum, & fundamentum sunt domus. Totum vero potentiale adest singulis partibus secundum totam suam essentiam, sed non secundum totam virtutem: & ideo quodammodo potest prædicari de qualibet parte, sed non ita proprie, sicut totum universale. Et per hunc modum Augustinus dicit, quod memoria, intelligentia, & voluntas sunt una animæ essentia.

Ad secundum dicendum, quod actus ad quem est in potentia materia prima, est substantialis forma: & ideo potentia materia non est aliud quam ejus essentia.

Ad tertium dicendum, quod actio est composita, sicut & esse: existentis enim est agere. Compositum autem per formam substantialem habet esse substantialiter; per virtutem autem, quæ consequitur formam substantialem, operatur. Unde sic se habet forma accidentaliter activa ad formam substantialem agentis (ut calor ad formam ignis) sicut se habet potentia animæ ad animam.

Ad quartum dicendum, quod hoc ipsum quod forma accidentaliter est actiois principium, habet à forma substantiali: & ideo forma

Bbb 2

subf-

Ad quartum dicendum, quod illa recordatio accipitur eo modo quo Augustinus (X. de Trin. cap. xi.) ponit memoriam in mente, non eo modo quo ponitur pars animæ sensitivæ.

Ad quintum dicendum, quod tristitia, & gaudium sunt in anima separata, non secundum appetitum sensitivum, sed secundum appetitum intellectivum, sicut etiam in Angelis.

Ad sextum dicendum, quod Augustinus loquitur ibi inquirendo, non asserendo: unde quædam ibi dicta retractat.

QUÆSTIO LXXVIII.

De potentia animæ in speciali.

in quatuor articulos divisa.

DEinde considerandum est de potentia animæ in speciali. Ad considerationem autem Theologi pertinet inquirere specialiter solum de potentia intellectivæ, & appetitivæ, in quibus virtutes inventiuntur. Sed quia cognitio harum potentiarum quodammodo dependet ex aliis, ideo nostra consideratio de potentia animæ in speciali erit tripartita. Primo namque considerandum est de his quæ sunt præambula ad intellectum. Secundo de potentia intellectivæ. Tertio de potentia appetitivæ.

Circa primum quæruntur quatuor.

Primo de generibus potentiarum animæ.

Secundo de speciebus vegetativæ partis.

Tertio de sensibus exterioribus.

Quarto de sensibus interioribus.

ARTICULUS I. 386

Utrum quinque genera potentiarum animæ sint distinguenda.

Ver. quæst. 2. art. 2. ad 2. & quæst. de anima art. 13. & I. Lib. de anima lect. 14. princ. & lect. 2. 3. co. 2. & lect. 5. & 6. fin.

AD primum sic proceditur. Videtur quod non sint quinque genera potentiarum animæ distinguenda, scilicet vegetativum, sensitivum, appetitivum, secundum locum motivum, & intellectivum. Potentiæ enim animæ dicuntur partes ipsius. Sed tantum tres partes animæ communiter ab omnibus assignantur, scilicet anima vegetabilis, anima sensibilis, & rationalis. Ergo tantum tria sunt genera potentiarum animæ, & non quinque.

2. Præterea. Potentiæ animæ sunt principia operum vitæ. Sed quatuor modis dicitur aliquid vivere: dicit enim Philosophus in II. de Anima (text. 13.) Multipliciter ip-

so vivere dicitur, & si unum aliquod horum in se solum, aliquid dicitur vivere, intellectus, & sensus, motus & status secundum locum; adhuc autem motus secundum alimentum, & decrementum, & augmentum. Ergo tantum quatuor sunt genera potentiarum animæ, appetitivo excluso.

3. Præterea. Ad illud quod est commune omnibus potentiis, non debet deputari aliquid speciale animæ genus. Sed appetere convenit cuilibet potentiæ animæ: vitus enim appetit visibile conveniens: unde dicitur Eccli. xl. 22. Gratiam, & speciem desiderabit oculus & super hoc virides faciones: & eadem ratione qualibet alia potentia desiderat objectum sibi conveniens. Ergo non debet poni appetitivum unum speciale genus potentiarum animæ.

4. Præterea. Principium movens in animalibus est sensus, aut intellectus, aut appetitus, ut dicitur in III. de Anima (text. 48. & seq.) Non ergo motivum debet poni speciale genus animæ præter prædicta.

Sed contra est quod Philosophus dicit in III. de Anima (text. 27.) Potentias autem dicitur vegetativum, sensitivum, appetitivum, motivum secundum locum, & intellectivum.

Respondetur dicendum quod quinque sunt genera potentiarum animæ, quæ numerata sunt; tres vero dicuntur animæ; quatuor vero dicuntur modi vivendi.

Et huius diversitatis ratio est, quia diversæ animæ distinguuntur, secundum diversæmodè operatio animæ supergreditur operationem naturæ corporalis. Tota enim natura corporalis subjacet animæ, & comparatur ad ipsam sicut materia, & instrumentum. Est ergo quædam operatio animæ quæ tantum excedit naturam corpoream, quod neque etiam exercetur per organum corporale; & talis est operatio animæ rationalis. Est autem alia operatio animæ infra istam, quæ quidem fit per organum corporale, non tamen per aliquam corpoream qualitatem; & talis est operatio animæ sensibilis: quia est calidum, & frigidum, & humidum, & siccum. & alia huiusmodi qualitates corporeæ requiruntur ad operationem sensus; non tamen ita quod mediante virtute talium qualitatum operatio animæ sensibilis procedat, sed requiruntur solum ad debitam dispositionem organi. Infima autem operatio animæ est quæ fit per organum corporeum, & virtute corporeæ qualitatibus. Supergreditur tamen operationem naturæ corporeæ: quia motiones corporum sunt ab exteriori principio; huiusmodi autem operationes sunt à principio intrinseco, hoc enim commune est omnibus operationibus animæ. Omne enim animalium ali-

quo

quo modo movet se ipsum: & talis est operatio animæ vegetabilis. Digestio enim, & ea quæ consequuntur, fit instrumentaliter per actionem caloris, ut dicitur in II. de Anima (text. 50.)

Genera vero potentiarum animæ distinguuntur secundum objecta. Quanto enim potentia est altior, tanto respicit universalius objectum, ut supra dictum est (quæst. præced. art. 3. ad 4.) Objectum autem operationis animæ in triplici ordine potest considerari. Alicujus enim potentiæ animæ objectum est solum corpus animæ unitum; & hoc genus potentiarum animæ dicitur vegetativum: non enim vegetativa potentia agit nisi in corpore cui anima unitur. Est autem aliud genus potentiarum animæ quod respicit adhuc universalius objectum, scilicet omne corpus sensibile, & non solum corpus animæ unitum. Est autem aliud genus potentiarum animæ quod respicit adhuc universalius objectum, scilicet non solum corpus sensibile, sed etiam universaliter omne ens. Ex quo patet quod ista duo secunda genera potentiarum animæ habent operationem non solum respectu rei conjunctæ, sed etiam respectu rei extrinsecæ. Cum autem operans oporteat aliquo modo conjungi suo objecto, circa quod operatur, necesse est extrinsecam rem, quæ est objectum operationis animæ, secundum duplicem rationem ad animam comparari. Uno modo secundum quod nata est animæ conjungi, & in anima esse per suam similitudinem: & quantum ad hoc sunt duo genera potentiarum; scilicet sensitivum respectu objecti minus communis, quod est corpus sensibile, & intellectivum respectu objecti communissimi, quod est ens universale. Alio vero modo secundum quod ipsa anima inclinatur, & tendit in rem exteriorem: & secundum hanc etiam comparisonem sunt duo genera potentiarum animæ: unum quidem, scilicet appetitivum, secundum quod anima comparatur ad rem extrinsecam ut ad finem, qui est primum in intentione; aliud autem motivum secundum locum, prout anima comparatur ad rem exteriorem sicut ad terminum operationis, & motus. Ad consequendum enim aliquid desideratum, & intentum omne animal movetur.

Modi vero vivendi distinguuntur secundum gradus viventium. Quædam enim vivencia sunt in quibus est tantum vegetativum, sicut in plantis. Quædam vero in quibus cum vegetativo est etiam sensitivum, non tamen motivum secundum locum, sicut sunt immobilia animalia, ut conchilla. Quædam vero sunt quæ supra hoc habent motivum secundum locum, s. Tb. Op. Tom. I.

(a) Al. spiritalis. (b) Ita cod. Alcan. & editi

ut perfecta animalia, quæ multis indigent ad suam vitam; & ideo indigent motu, ut vite necessaria procul posita quærere possint. Quædam vero vivencia sunt in quibus cum his est intellectivum, scilicet in hominibus. Appetitivum autem non constituit aliquem gradum viventium: quia in quibuscumque est sensus, est etiam appetitus, ut dicitur in II. Lib. de Anima (text. 27.)

Et per hoc solvuntur duo prima objecta.

Ad tertium dicendum, quod appetitus naturalis est inclinatio cujuslibet rei in aliquid ex natura sua. Unde naturali appetitui qualibet potentia desiderat sibi conveniens. Sed appetitus animalis consequitur formam apprehensam: & ad huiusmodi appetitum requiritur (a) specialis animæ potentia, & non sufficit sola apprehensio. Res enim appetitur prout est in sua natura. Non est autem secundum suam naturam in virtute (b) apprehensiva, sed secundum suam similitudinem. Unde patet quod vitus appetit naturaliter visibile solum ad suum actum, scilicet ad videndum. Animal autem appetit rem vitam per vim appetitivam, non solum ad videndum sed etiam ad alios usus. Si autem non indigeret anima rebus perceptis à sensu nisi propter actiones sensuum, scilicet ut eas sentiret; non oporteret appetitivum ponere speciale genus inter potentias animæ, quia sufficeret appetitus naturalis potentiarum.

Ad quartum dicendum, quod quamvis sensus, & appetitus sint principia moventia in animalibus perfectis; non tamen sensus, & appetitus, in quantum huiusmodi, sufficiunt ad movendum, nisi superadderetur eis aliqua virtus. Nam in immobilibus animalibus est sensus, & appetitus; non tamen habent vim motivam. Hæc autem vim motiva non solum est in appetitu, & sensu, ut imperante motum, sed etiam est in ipsis partibus corporis, ut sint habiles ad obediendum appetitui animæ moventis. Cujus signum est quod quando membra remouentur à sua dispositione naturali, non obediunt appetitui ad motum.

ARTICULUS II. 386

Utrum convenienter partes vegetativæ assignentur, scilicet nutritivum, augmentativum, & generativum.

II. con. cap. LVIII. & quæst. de ani. art. 13. cor. ad 2. & 15. & Lib. II. de Anima lect. 9. fin.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod inconvenienter partes vegetativæ assignentur. Cc 2 tur.

purimi. Rem. edit. appetitiva.

rum sicut obiectum, oporteret quod contrarium ad aliam potentiam pertineret. Sed potentia animæ non per se respicit propriam rationem contrariam, sed communem rationem utriusque contrariorum; sicut visus non respicit per se rationem albi, sed rationem coloris: & hoc ideo quia unum contrariorum est quodammodo ratio alterius, cum se habeant sicut perfectum, & imperfectum.

Ad tertium dicendum, quod nihil prohibet id quod est subiecto idem, esse diversum secundum rationem: & ideo potest ad diversas potentias animæ pertinere.

Ad quartum dicendum, quod potentia superior per se respicit universaliorem rationem obiecti quam potentia inferior: quia quanto potentia est superior, tanto ad plura se extendit. Et ideo multa conveniunt in una ratione obiecti, quam per se respicit superior potentia, quæ tamen differunt secundum rationes quas per se respiciunt inferiores potentie: & inde est quod diversa obiecta pertinent ad diversas inferiores potentias, quæ tamen uni superiori potentie subduntur.

ARTICULUS IV. 380

Utrum in potentiis animæ sit ordo.

Insp. art. 7. corp. & de anima art. 13. ad 20.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod in potentiis animæ non sit ordo. In his enim quæ cadunt sub una divisione, non est prius, & posterius, sed sunt naturaliter simul. Sed potentie animæ contra se invicem distinguuntur. Ergo inter eas non est ordo.

2. Præterea. Potentie animæ comparantur ad obiecta, & ad ipsam animam. Sed ex parte animæ inter eas non est ordo, quia anima est una: similiter etiam nec ex parte obiectorum, cum sint diversa, & penitus disparata, ut patet de colore, & sono. In potentiis ergo animæ non est ordo.

3. Præterea. In potentiis ordinatis hoc invenitur quod operatio unius dependet ab operatione alterius. Sed actus unius potentie animæ non dependet ab actu alterius: potest enim visus exire in actum absque auditu, & e converso. Non ergo inter potentias animæ est ordo.

Sed contra est quod Philosophus in II. de Anima (text. 30. & 31.) comparat partes, sive potentias animæ figuris. Sed figuræ habent ordinem ad invicem. Ergo & potentie animæ.

Respondeo dicendum, quod cum anima sit una, potentie vero plures, ordine autem quodam ab uno in multitudinem procedunt, necesse est inter potentias animæ ordinem esse.

Triplex autem ordo inter eas attenditur:

quorum duo considerantur secundum dependentiam unius potentie ab altera; tertium autem accipitur secundum ordinem obiectorum. Dependens autem unius potentie ab altera dupliciter accipi potest: uno modo secundum naturæ ordinem, prout perfecta sunt naturaliter imperfectis priora; alio modo secundum ordinem generationis, & temporis, prout ex imperfecto ad perfectum veniunt. Secundum igitur primum potentiarum ordinem potentie intellectivæ sunt priores potentie sensitivæ, unde dirigunt eas, & imperant eis; & similiter potentie sensitivæ hoc ordine sunt priores potentie nutritivæ. Secundum vero ordinem secundum e converso se habet: nam potentie nutritivæ sunt priores in via generationis potentie sensitivæ, unde ad earum actiones preparant corpus; & similiter est de potentie sensitivæ respectu intellectivarum. Secundum autem ordinem tertium ordinantur quedam vires sensitivæ ad invicem, scilicet visus, auditus, & olfactus: nam visibile est prius naturaliter, quia est commune superioribus, & inferioribus corporibus; sonus autem audibilis fit in aere, qui est naturaliter prior commixtione elementorum, quam consequitur odor.

Ad primum ergo dicendum, quod alicujus generis species se habent secundum prius, & posterius, sicut numeri, & figuræ quantum ad esse, licet simul esse dicantur, in quantum suscipiunt communis generis predicationem.

Ad secundum dicendum, quod ordo iste potentiarum animæ est ex parte animæ, que secundum ordinem quemdam habet habitudinem ad diversos actus (sicut sit una secundum essentiam) & ex parte obiectorum, & etiam ex parte actuum, ut dictum est (in corp. art.)

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de illis potentiis, in quibus attenditur ordo solum secundum tertium modum. Ille autem potentie que ordinantur secundum alios duos modos, ita se habent quod actus unius dependet ab altera.

ARTICULUS V. 381

Utrum omnes potentie animæ sint in anima sicut in subiecto.

Insp. art. 6. corp. & de sp. art. 14. ad 3. & art. 1. ad 20. & episc. 11. cap. LXXXIX. & XCII.

AD quintum sic proceditur. Videtur quod omnes potentie animæ sint in anima sicut in subiecto. Sicut enim se habent potentie corporis ad corpus, ita se habent potentie animæ ad animam. Sed corpus est subiectum corporaliū potentiarum. Ergo anima est subiectum potentiarum animæ.

Præ-

2. Præterea. Operationes potentiarum animæ attribuntur corpori propter animam: quia, ut dicitur in II. de Anima (text. 24.) anima est quo sentiuntur, & intelliguntur primum. Sed prima principia operationum animæ sunt potentie. Ergo potentie per prius sunt in anima.

3. Præterea. Augustinus dicit XII. super Genes. ad litt. (cap. XIX. & XX.) quod anima quedam sentit non per corpus, immo sine corpore, ut est timor, & huiusmodi; quedam vero sentit per corpus. Sed si potentia non esset in sola anima sicut in subiecto, nihil posset sine corpore sentire. Ergo anima est subiectum potentie sensitivæ, & pari ratione omnium aliarum potentiarum.

Sed contra est quod Philosophus dicit in Lib. de somno, & vigilia (cap. 1.) quod sentire non est proprium animæ, neque corporis, sed conjuncti. Potentia ergo sensitiva est in conjuncto sicut in subiecto. Non ergo sola anima est subiectum omnium potentiarum suarum.

Respondeo dicendum, quod illud est subiectum operativæ potentie quod est potens operari: omne enim accidens denominat proprium subiectum. Idem autem est quod potest operari, & quod operatur. Unde oportet quod ejus sit potentia sicut subiecti, cuius est operatio, ut etiam Philosophus dicit in principio Lib. de somno, & vigilia (loc. cit.) Manifestum est autem ex supra dictis (quæst. LXXVI. art. 1. ad 1.) quod quedam operationes sunt animæ quæ exerceantur sine organo corporali, ut intelligere, & velle. Unde potentie quæ sunt harum operationum principia, sunt in anima sicut in subiecto.

Quædam vero operationes sunt animæ quæ exercentur per organa corporalia, sicut visio per oculum, auditus per aurem: & simile est de omnibus aliis operationibus nutritivæ, & sensitivæ partis. Et ideo potentie quæ sunt talium operationum principia, sunt in conjuncto sicut in subiecto, & non in anima sola.

Ad primum ergo dicendum, quod omnes potentie dicuntur esse animæ, non sicut subiecti, sed sicut principali, quia per animam conjunctum habet quod tales operationes operari possit.

Ad secundum dicendum, quod omnes huiusmodi potentie per prius sunt in anima quam in conjuncto, non sicut in subiecto, sed sicut in principio.

Ad tertium dicendum, quod opinio Platonis fuit, quod sentire est operatio animæ propria, sicut & intelligere. In multis autem quæ ad Philosophiam pertinent, Augustinus utitur opinionibus Platonis, non asserendo, sed recitando. Tamen, quantum

ad præsens pertinet, hoc quod dicitur anima quedam sentire cum corpore, & quedam sine corpore, dupliciter potest intelligi. Uno modo quod hoc quod dico cum corpore, vel sine corpore, determinet actum sentiendi secundum quod exte ad sentientes; & sic nihil sentit sine corpore: quia actio sentiendi non potest procedere ab anima nisi per organum corporale. Alio modo potest intelligi ita quod prædicta determinent actum sentiendi ex parte obiecti quod sentitur: & sic quedam sentit cum corpore, id est in corpore existentia, sicut cum sentit vulnus, vel aliquid huiusmodi; quedam vero sentit sine corpore, id est non existentia in corpore, sed solum in apprehensione animæ, sicut cum sentit se tritari, vel gaudere de aliquo auditu.

ARTICULUS VI. 382

Utrum potentie animæ fluant ab ejus essentia.

Levis. 111. quæst. IV. art. 2. & veri. quæst. XIV. art. 3. cor. & op. 11. cap.

LXXXIX.

AD sextum sic proceditur. Videtur quod potentie animæ non fluant ab ejus essentia. Ab uno enim simplici non procedunt diversa. Essentia autem animæ est una, & simplex. Cum ergo potentie animæ sint multæ, & diversæ non possunt procedere ab ejus essentia.

2. Præterea. Illud a quo aliquid procedit, est causa ejus. Sed essentia animæ non potest dici causa potentiarum, ut patet discurranti per singula causarum genera. Ergo potentie animæ non fluant ab ejus essentia.

3. Præterea. Emanatio quemdam motum nominat. Sed nihil movetur a seipso, ut probatur in VII. Phil. (in prin.) nisi forte ratione partis; sicut animal dicitur moveri a seipso: quia una pars ejus est movens, & alia mota: neque etiam anima movetur, ut probatur in I. de Anima (text. 66.) Non ergo anima causat in se suas potentias.

Sed contra. Potentie animæ sunt quedam proprietates naturales ipsius. Sed subiectum est causa propriorum accidentium: unde & ponitur in definitione accidentis, ut patet in VII. Metaph. (text. 12. & deinceps.) Ergo potentie animæ procedunt ab ejus essentia sicut a causa.

Respondeo dicendum, quod forma substantialis, & accidentalis partim conveniunt, & partim differunt. Conveniunt quidem in hoc quod utraque est actus, & secundum utramque est aliquid quodammodo in actu; differunt autem in duobus. Primo quidem quia forma substantialis facit esse simplici-

placiter; & ejus subiectum est ens in potentia tantum; forma autem accidentalis non facit esse simpliciter, sed esse tale, aut tantum, aut aliquo modo se habens: subiectum enim ejus est ens in actu. Unde patet quod actualitas per prius invenitur in forma substantiali quam in ejus subiecto. Et quia primum est causa in quolibet genere, forma substantialis causat esse in actu in suo subiecto. Sed e converso actualitas per prius invenitur in subiecto formæ accidentalis quam in forma accidentali: unde actualitas formæ accidentalis causatur ab actualitate subiecti; ita quod subiectum, in quantum est in potentia, est susceptivum formæ accidentalis; in quantum autem est in actu, est ejus productivum. Et hoc dico de proprio, & per se accidente: nam respectu accidentis extrinseci subiectum est susceptivum tantum, productivum vero talis accidentis est agens extrinsecum. Secundo autem differunt substantialis forma, & accidentalis, quia cum minus principale sit propter principalitatem, materia est propter formam substantialem; sed e converso forma accidentalis est propter (a) completionem subiecti. Manifestum est autem ex dictis (art. præc.) quod potentiarum animæ subiectum est vel ipsa anima sola, quæ potest esse subiectum accidentis, secundum quod habet aliquid potentialitatis, ut supra dictum est (quæst. lxxv. art. 5. ad 1.) vel compositum. Compositum autem est in actu per animam.

Unde manifestum est quod omnes potentie animæ, sive subiectum earum sit anima sola, sive compositum, fluunt ab essentia animæ sicut a principio: quia jam dictum est (in isto art.) quod accidens causatur a subiecto, secundum quod est actu; & recipitur in eo, in quantum est in potentia.

Ad primum ergo dicendum, quod ab uno simplici possunt naturaliter multa procedere ordine quodam; & iterum propter diversitatem recipientium. Sic igitur ab una essentia animæ procedunt multe, & diversæ potentie, tum propter ordinem potentiarum, tum propter diversitatem organorum corporaliū.

Ad secundum dicendum, quod subiectum est causa propter accidentis & finalis, & quodammodo activa, & etiam ut materialis, in quantum est susceptivum accidentis. Et ex hoc potest accipi quod essentia animæ est causa omnium potentiarum sicut finis, & sicut principium activum; quarundam autem sicut susceptivum.

Ad tertium dicendum, quod emanatio propriorum accidentium a subiecto non est per aliquam transmutationem, sed per aliquam

(a) Al. complexionem.

naturalem refutationem; sicut ex uno naturaliter aliud resultat, ut ex luce color.

ARTICULUS VII. 385

Utrum una potentia anima oriatur ab alia.

I. dist. xlii. quæst. xv. art. 3. & II. dist. xxiv. quæst. 1. art. 2. cor. & veri quæst. xiv. art. 5. corp. & quæst. xxv. art. 6. ad 1. & de anima art. 13. ad 7.

Ad septimum sic proceditur. Videtur quod una potentia anima non oriatur ab alia. Eorum enim quæ simul esse incipiunt, unum non oritur ab alio. Sed omnes potentie animæ sunt simul animæ concreata. Ergo una earum ab alia non oritur.

2. Præterea, potentia animæ oritur ab anima sicut accidens a subiecto. Sed una potentia animæ non potest esse subiectum alterius, quia accidentis non est accidens. Ergo una potentia non oritur ab alia.

3. Præterea, oppositum non oritur a suo opposito; sed unumquodque oritur ex simili secundum speciem. Potentie autem animæ ex opposito dividuntur, sicut diversæ species. Ergo una earum non procedit ab alia.

Sed contra. Potentie cognoscuntur per actus. Sed actus unius potentie causatur ab alio, sicut actus phantasie ab actu sensus. Ergo una potentia animæ causatur ab alia.

Respondeo dicendum, quod in his quæ secundum ordinem naturalem procedunt ab uno, sicut primum est causa omnium, ita quod est primo propinquius, est quodammodo causa eorum quæ sunt magis remota. Ostensum est autem supra (art. 4. hujus quæst.) quod inter potentias animæ est multiplex ordo: & ideo una potentia animæ ab essentia animæ procedit mediante alia.

Sed quia essentia animæ comparatur ad potentias sicut principium activum, & finale, & sicut principium susceptivum vel forum per se, vel simul cum corpore; agens autem, & finis est perfectius; susceptivum autem principium, in quantum hujusmodi, est minus perfectum: consequens est quod potentie animæ quæ sunt priores secundum ordinem perfectionis, & naturæ, sint principia aliarum per modum finis, & activi principii. Videmus enim quod sensus est propter intellectum, & non e converso. Sensus etiam est quædam deficiens participatio intellectus: unde secundum naturalem originem quodammodo est ab intellectu, sicut imperfectum a perfecto. Sed

Sed secundum viam susceptivi principii e converso potentia imperfectiores inveniuntur principia respectu aliarum: sicut anima, secundum quod habet potentiam sensitivam, consideratur sicut subiectum, & materiale quoddam respectu intellectus. Et propter hoc imperfectiores potentie sunt priores in via generationis: prius enim animal generatur quam homo.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut potentia animæ ab essentia fluit, non per transmutationem, sed per naturalem quendam refutationem, & est simul cum anima; ita est etiam de una potentia respectu alterius.

Ad secundum dicendum, quod accidens per se non potest esse subiectum accidentis, sed unum accidens per prius recipitur in substantia quam aliud, sicut quantitas quam qualitas: & hoc modo unum accidens dicitur esse subiectum alterius, ut superficies coloris, in quantum substantia uno accidente mediante recipit aliud: & similiter potest dici de potentiis animæ.

Ad tertium dicendum, quod potentie animæ opponuntur ad invicem oppositione perfecti, & imperfecti, sicut etiam species numerorum, & figurarum. Hec autem oppositio non impedit originem unius ab alio, quia imperfecta naturaliter a perfectis procedunt.

ARTICULUS VIII. 384

Utrum omnes potentie animæ remaneant in anima a corpore separata.

IV. dist. xlii. quæst. 111. art. 3. quæst. 1. & dist. l. quæst. 1. art. 1. corp. & II. cont. cap. lxxxii. ad 5. & de anima art. 19.

Ad octavum sic proceditur. Videtur quod omnes potentie animæ remaneant in anima a corpore separata. Dicitur enim in Lib. de spiritu & anima (cap. xv. ad princ.) quod anima recedit a corpore secum irahens sensum, & imaginationem, rationem, & intellectum, & intelligentiam, concupiscibilitatem, & irascibilitatem.

2. Præterea, potentie animæ sunt ejus naturales proprietates. Sed proprium semper inest, & nunquam separatur ab eo cujus est proprium. Ergo potentie animæ sunt in ea etiam post mortem.

3. Præterea, potentie animæ etiam sensitive non debilitantur, debilitato corpore: quia, ut dicitur in I. de Anima (text. 65.) si senex accipiat oculum juvenis, videbit utique, sicut & juvenis. Sed debilitas est via ad corruptionem. Ergo potentie animæ non corrumpuntur, corrupto corpore, sed manent in anima separata.

4. Præterea, Memoria est potentia animæ sensitive, ut Philosophus probat (Lib. de mem. & reminif. cap. 1.) sed memoria manet in anima separata: dicitur enim Luc.

84. Thom. Op. Tom. 1.

xvi. 29. diviti epuloni in inferno secundum animam existentem: Recordare quia recepisti bona in vita tua. Ergo memoria manet in anima separata, & per consequens alie potentie sensitive part.

5. Præterea, Gaudium, & tristitia sunt in concupiscibili, quæ est potentia sensitive part. Manifestum est autem animas separatas tritari, & gaudere de premiis, vel penis quas habent. Ergo vis concupiscibilis manet in anima separata.

6. Præterea, Augustinus dicit XII. super Genes. ad lit. (cap. xxxii. cir. med.) quod sicut anima, cum corpus jacet sine sensu nudum penitus mortuum, videt quædam secundum imaginariam visionem; ita cum fuerit a corpore penitus separata post mortem. Sed imaginatio est potentia sensitive part. Ergo potentia sensitive part manet in anima separata, & per consequens omnes alie potentie.

Sed contra est quod dicitur in Lib. de eccl. dogm. (cap. xix.) Ex dualibus tantum substantiis constat homo, anima cum ratione sua, & corpore cum sensibus suis. Ergo destructa carne, potentie sensitive non manent.

Respondeo dicendum, quod, sicut jam dictum est (art. 6. & 7. hujus quæst.) omnes potentie animæ comparantur ad animam solam sicut ad principium. Sed quædam potentie comparantur ad animam solam sicut ad subiectum, ut intellectus, & voluntas; & hujusmodi potentie necesse est quod manent in anima, corpore destructo.

Quædam vero potentie sunt in conjuncto sicut in subiecto, sicut omnes potentie sensitive part, & nutritive. Destructo autem subiecto non potest accidens remanere. Unde corrupto conjuncto, non manent hujusmodi potentie actu, sed virtute tantum manent in anima sicut in principio, vel radice.

Et sic factum est quod quidam dicunt, hujusmodi potentias in anima remanere, etiam corpore corrupto: & multo falsius quod dicunt, etiam actus harum potentiarum remanere in anima separata, quia talium potentiarum nulla est actio nisi per organum corporeum. Ad primum ergo dicendum, quod liber Nle auctoritatem non habet: unde quod ibi scriptum est, eadem facilitate contemnitur quæ dicitur. Tandem potest dici, quod trahit se cum anima hujusmodi potentias non actu sed virtute.

Ad secundum dicendum, quod hæ potentie, quas dicimus actu in anima separata non manere, non sunt proprietates solius animæ, sed conjuncti.

Ad tertium dicendum, quod dicuntur non debilitari hujusmodi potentie, debilitato corpore, quia anima manet immutabilis, quæ est virtuale principium hujusmodi potentiarum.

substantialis est primum actionis principium, sed non proximum. Et secundum hoc Philosophus dicit (Lib. II. de Anima text. 24.) quod id quo intelligimus, & sensimus, est anima.

Ad quintum dicendum, quod si accidens accipitur, secundum quod dividitur contra substantiam, sic nihil potest esse medium inter substantiam, & accidens: quia dividuntur secundum affirmationem, & negationem, scilicet secundum esse in subiecto, & non esse in subiecto. Et hoc modo, oportet quod sit accidens: & est in secunda specie qualitatibus. Si vero accipitur accidens, secundum quod ponitur unum quinq; universalium, sic aliquid est medium inter substantiam, & accidens: quia ad substantiam pertinet quicquid est essentialiter rei; non autem quicquid est extra essentialitatem, potest sic dici accidens, sed solum id quod non causatur ex principiis essentialibus speciei. Proprium enim non est de essentia rei, sed ex principiis essentialibus speciei causatur: unde medium est inter essentialitatem, & accidens, sicut dictum est (in solut. ad 1.) Et hoc modo potentia animæ possunt dici media inter substantiam, & accidens, quasi proprietates animæ naturales. Quod autem Augustinus dicit, quod notitia, & amor non sunt in anima sicut accidentia in subiecto, intelligitur secundum modum prædictum (ibid.) prout comparantur ad animam non sicut ad amantem, & cognoscendum; sed prout comparantur ad eam sicut ad amatam, & cognitam. Et hoc modo procedit sua probatio: quia si amor esset in anima amata sicut in subiecto, sequeretur quod accidens transiret suum subiectum; cum etiam alia sint amata per animam.

Ad sextum dicendum, quod anima, licet non sit composita ex materia, & forma, habet tamen aliquam de potentialitate admixturam; ut supra dictum est (quæst. LXXV. art. 3.) Et ideo potest dici subiectum accidentis. Propositio autem inducta locum habet in Deo, qui est actus purus: in qua materia Boetius (I. de Trin. ante med.) eam introducit.

Ad septimum dicendum, quod rationale, & sensibile, prout sunt differentia, non sumuntur à potentis sensus, & rationis, sed ab ipsa anima sensitiva, & rationali. Quia tamen forma substantiales, quæ secundum se sunt nobis ignotæ, innotescent per accidentia, nihil prohibet interdum accidentia loco differentiarum substantiarum poni.

Utrum fiat plures potentie animæ.

II. cons. cap. LXXXI. fin. & quæst. de anima art. 13. & I. de Anima fin. & II. fin.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod non sint plures potentie anime. Anima enim intellectiva maxime ad divinam similitudinem accedit. Sed in Deo est una & simplex potentia. Ergo & in anima intellectiva.

2. Præterea. Quanto virtus est superior, tanto est magis unita. Sed anima intellectiva excedit omnes alias formas in virtute. Ergo maxime debet habere unam virtutem, seu potentiam.

3. Præterea. Operari est existentis in actu. Sed per eandem essentialitatem anime homo habet esse secundum diversos gradus perfectionis, ut supra habitum est (quæst. LXXVI. art. 3. & 4.) Ergo per eandem potentiam anime operatur diversas operationes diversorum graduum.

Sed contra est quod Philosophus in II. de Anima (text. 13. & 27.) ponit plures anime potentias.

Respondeo dicendum, quod necesse est ponere plures anime potentias.

Ad cuius evidentiam considerandum est, quod sicut Philosophus dicit in II. de cæl. (text. 66.) quæ sunt in rebus infima, non possunt consequi perfectam bonitatem, sed aliquam imperfectam consequuntur paucis motibus. Superiora vero his adipiscuntur perfectam bonitatem motibus multis. His autem superiora sunt quæ adipiscuntur perfectam bonitatem motibus paucis. Summa vero perfectio invenitur in his quæ abique motu perfectam possident bonitatem. Sicut infime est ad finitatem dispositus qui non potest perfectam consequi sanitatem, sed aliquam modicam consequitur paucis remediis: melius autem dispositus est qui potest perfectam consequi sanitatem, sed remediis multis: adhuc melius qui remediis paucis: optime autem qui abique remedio perfectam sanitatem habet. Dicendum est ergo, quod res quæ sunt infra hominem, quedam particularia bona consequuntur: & ideo quasdam paucas, & determinatas operationes habent, & virtutes. Homo autem potest consequi universalem, & perfectam bonitatem, quia potest adipisci beatitudinem. Est tamen in ultimo gradu secundum naturam eorum quibus competit beatitudo: & ideo multis, & diversis operationibus, & virtutibus indiget anima humana. Angelis vero minor diversitas potentiarum competit. In Deo vero non est aliqua potentia, vel actio præter eius essentialitatem.

Est & alia ratio quare anima humana abun-

abundat diversitate potentiarum, videlicet quia est in confinio spiritualium, & corporali creaturarum: & ideo concurrunt in ipsa virtutes utrarumque creaturarum.

Ad primum ergo dicendum, quod in hoc ipso magis ad similitudinem Dei accedit anima intellectiva quam creaturæ inferiores, quod perfectam bonitatem consequi potest, licet per multa, & diversa: in quo deficit à superioribus.

Ad secundum dicendum, quod virtus unita est superior, si ad equalia se extendat; sed virtus multiplicata est superior, si plura ei subiciantur.

Ad tertium dicendum, quod unius rei est unum esse substantiale, sed possunt esse operationes plures: & ideo est una essentia anime; sed potentie plures.

ARTICULUS III.

379

Utrum potentia distinguantur per actus, & objecta.

I. dist. XVII. quæst. 1. art. 4. cor. & II. dist. XLIV. quæst. 11. art. 1. cor. & quæst. 1. de anima art. 13. & I. de Anima lect. 2. 6. & 8.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod potentia non distinguantur per actus, & objecta. Nihil enim determinatur ad speciem per illud quod posterius, vel extrinsecum est. Actus autem est posterior potentia; objectum autem extrinsecum. Ergo per ea potentia non distinguantur secundum speciem.

2. Præterea. Contraria sunt quæ maxime differunt. Si igitur potentie distinguerentur penes objecta, sequeretur quod contrariorum non esset eadem potentia: quod patet esse falsum fere in omnibus: nam potentia visiva eadem est albi, & nigri; & gustus idem est dulcis, & amari.

3. Præterea. Remota causa, removetur effectus. Si igitur potentiarum differentia esset ex differentia objectorum, idem objectum non pertinere ad diversas potentias: quod patet esse falsum: nam idem est quod potentia cognoscitiva cognoscit, & appetitiva appetit.

4. Præterea. Id quod per se est causa aliquid, in omnibus causat illud. Sed quedam objecta diversa, quæ pertinent ad diversas potentias, pertinent etiam ad aliquam unam potentiam; sicut sonus, & color pertinent ad visum, & auditum, quæ sunt diverse potentie; & tamen pertinent ad unam potentiam sensus communis. Non ergo potentie distinguuntur secundum differentiam objectorum.

Sed contra. Posteriora distinguuntur secundum priora. Sed Philosophus dicit II. de

Anima (text. 33.) quod priores potentie actus, & operationes secundum rationem sunt, & adhuc priora sunt opposita, sive objecta. Ergo potentie distinguuntur secundum actus, & objecta.

Respondeo dicendum, quod potentia, secundum illud quod est potentia, ordinatur ad actum. Unde oportet rationem potentie accipi ex actu ad quem ordinatur; & per consequens oportet quod ratio potentie diversificetur, ut diversificetur ratio actus. Ratio autem actus diversificatur secundum diversam rationem objecti: omnis enim actio vel est potentie activæ, vel passivæ. Objectum autem comparatur ad actum potentie passivæ sicut principium, & causa movens: color enim, in quantum movet visum, est principium visionis. Ad actum autem potentie activæ comparatur objectum ut terminus, & per finis; sicut augmentative virtutis objectum est quantum perfectum, quod est finis augmentative. Ex his autem duobus actio speciem recipit, scilicet ex principio, vel ex fine, seu termino. Differt enim calefactio ab infrigidatione, secundum quod hæc à calido, scilicet activo, ad calidum, illa autem à frigido ad frigidum procedit. Unde necesse est quod potentie diversificentur secundum actus, & objecta.

Sed tamen considerandum est, quod ea quæ sunt per accidens, non diversificant speciem. Quia enim coloratum accidit animali, non diversificantur species animalis per differentiam coloris, sed per differentiam eius quod per se accidit animali, per differentiam scilicet anime sensitivæ, quæ quandoque invenitur cum ratione, quandoque sine ratione. Unde rationale, & irrationale sunt differentie divisivæ animalis, diversas eius species constituentes. Sic igitur non quantum quæ diversitas objectorum diversificat potentias anime, sed differentia eius ad quod per se potentia respicit: sicut sensus per se respicit passibilem qualitatem, quæ per se dividitur in colorem, sonum, & huiusmodi: & ideo alia potentia sensitiva est coloris, scilicet visus, & alia soni, scilicet auditus. Sed passibili qualitati, aut colorato accidit esse musicum, vel grammaticum, vel magnum, & parvum, aut hominem, vel lapidem: & ideo penes huiusmodi modi differentias potentie anime non distinguuntur.

Ad primum ergo dicendum, quod actus, licet sit posterior potentia in esse, est tamen prior, in intentione, & secundum rationem, sicut finis agentis. Objectum autem, licet sit extrinsecum, est tamen principium, vel finis actionis. Principio autem, & fini proportionantur ea quæ sunt (a) intrinseca rei.

Ad secundum dicendum, quod si potentia aliqua per se respiceret unum contrarium

tur, scilicet nutritivum, augmentativum, & generativum. Huiusmodi enim vires dicuntur naturales. Sed potentia animæ sunt supra vires naturales. Ergo huiusmodi vires non debent poni potentia animæ.

2. Præterea. Ad id quod est commune viventibus, & non viventibus, non debet aliqua potentia animæ deputari. Sed generatio est communis omnibus generabilibus, & corruptibilibus, tam viventibus, quam non viventibus. Ergo vis generativa non debet poni potentia animæ.

3. Præterea. (a) Anima est pars potentior natura corporea. Sed natura corporea eadem virtute activa dat speciem, & debitam quantitatem. Ergo multo magis anima: non est ergo alia potentia animæ augmentativa à generativa.

4. Præterea. Unaquæque res conservatur in esse per id quod esse habet. Sed potentia generativa est per quam acquiritur esse viventis. Ergo per eandem res viva conservatur. Sed ad conservationem rei viventis ordinatur vis nutritiva, ut dicitur in II. de Anima (text. 48.) Est enim *Potentia potens salvare suscipiens ipsam*. Non debet ergo distinguere nutritiva potentia à generativa.

Sed contra est quod Philosophus dicit in II. de Anima (text. 34. 46. & 47.) quod *opera huius anime sunt generare, & alimento uti, iterum augmentum facere.*

Respondeo dicendum, quod tres sunt potentie vegetativæ partis. Vegetativum enim, ut dictum est (art. præc.) habet pro objecto ipsum corpus vivens per animam: ad quod quidem corpus triplex anime operatio est necessaria. Una quidem, per quam esse acquirit; & ad hoc ordinatur *potentia generativa*. Alia vero per quam corpus vivum acquirit debitam quantitatem; & ad hoc ordinatur *vis augmentativa*. Alia vero per quam corpus viventis salvatur & in esse, & in quantitate debita; & ad hoc ordinatur *vis nutritiva*.

Est tamen quedam differentia attendenda inter hæc potentias. Nam nutritiva, & augmentativa habent suum effectum in eo in quo sunt: quia ipsum corpus unicum animæ augetur, & conservatur per vim augmentativam, & nutritivam in eadem anima existentem. Sed vis generativa habet effectum suum non in eodem corpore, sed in alio: quia nihil est generativum simpliciter. Et ideo vis generativa quodammodo appropinquat ad dignitatem animæ sensitivæ, quæ habet operationem in res exteriores, licet excellentiori modo, & universaliori. *Supremum enim inferioris nature attingit id quod est infimum superioris*, ut patet per Dionysium in VIII. cap.

(a) Ita Rom. edit. & Patavina Nicolaius. Animæ pars est potentior quam natura corporea.

de divini. Nomen (inter. med. & fin. lect. 4.) Et ideo inter istas tres potentias finalior, & principalior, & perfectior est generativa, ut dicitur in II. de Anima (text. 49.) *Est enim rei jam perfectæ facere alteram, qualis ipsa est*. Generativæ autem deservit & augmentativa, & nutritiva; augmentativæ vero nutritiva.

Ad primum ergo dicendum, quod huiusmodi vires dicuntur naturales: tum quia habent effectum similem naturæ, quæ etiam dat esse, & quantitatem; & conservationem; licet hæc vires habeant hoc altiori modo: tum quia hæc vires exercent suas actiones instrumentaliter per qualitates activas & passivas, quæ sunt naturalium actionum principia.

Ad secundum dicendum, quod generatio in rebus inanimatis est totaliter ab extrinseco; sed generatio viventium est quodam altiori modo per aliquid ipsius viventis, quod est semen, in quo est aliquid principium corporis formativum. Et ideo oportet esse aliquam potentiam rei viventis, per quam formam huiusmodi præparetur: & hæc est vis generativa.

Ad tertium dicendum quod quia generatio viventium est ex aliquo semine, oportet quod in principio animal generetur parve quantitatis: & propter hoc necesse est quod habeat potentiam animæ, per quam ad debitam quantitatem perducatur. Sed corpus inanimatum generatur ex materia determinata ab agente extrinseco; & ideo simul recipit speciem, & quantitatem secundum materiam conditionem.

Ad quartum dicendum, quod sicut iam dictum est (art. præc.) operatio vegetativæ principii compleitur mediante calore, cuius est humidum consumere: & ideo ad restorationem humiditatis deperditu necesse est habere potentiam nutritivam, per quam alimentum convertatur in substantiam corporis: quod etiam est necessarium ad actus virtutis augmentativæ, & generativæ.

ARTICULUS III. 387

Utrum convenienter distinguantur quinque sensus exterioris.

II. dist. 11. quæst. 11. art. 2. ad 5. fin. & quæst. de anima art. 13. cor. & III. Lib. de Anima lect. 7.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod inconvenienter distinguantur quinque sensus exteriores. Sensus enim est cognoscitivus accidentium. Sunt autem multa genera

accidentium. Cum ergo potentia distinguantur per objecta, videtur quod sensus multiplicentur secundum numerum, qui est in generibus accidentium.

2. Præterea. Magnitudo, & figura, & alia, quæ dicuntur sensibilia communia, non sunt sensibilia per accidens, sed contra ea dividuntur in II. de Anima (text. 63. & 64.) Diversitas autem per se objectorum diversificat potentias. Cum ergo plus differant magnitudo, & figura à colore, quam sonus; videtur quod multo magis debeat esse alia potentia sensitiva cognoscitiva magnitudinis, aut figure, quam coloris, & soni.

3. Præterea. Unus sensus est unius contrarietatis: sicut visus albi, & nigri. Sed tactus est cognoscitivus plurium contrarietatum, scilicet calidi, & frigidi, humiditatis, & siccitatis, & huiusmodi. Ergo non est sensus unus, sed plures: ergo plures sensus sunt quam quinque.

4. Præterea. Species non dividitur contra genus. Sed gustus est tactus quidam. Ergo non debet poni alter sensus præter tactum.

Sed contra est quod Philosophus dicit in II. de Anima (text. 128.) quod *non est alter sensus præter quinque.*

Respondeo dicendum, quod rationem distinctionis, & numeri sensuum exteriorum quidam accipere voluerunt ex parte organorum, in quibus aliquid elementorum dominatur, vel aqua, vel aer, vel aliquid huiusmodi: quidam autem ex parte mediæ, quod est vel conjunctum, vel extrinsecum; & hoc vel aer, vel aqua, vel aliquid huiusmodi: quidam autem ex diversâ natura sensibilibus qualitatum, secundum quod est qualitas simplicis corporis, vel sequens complexionem. Sed nihil istorum convenienter est. Non enim potentie sunt propter organa, sed organa propter potentias: unde non propter hoc sunt diversæ potentie, quia sunt diversæ organa; sed ideo natura instituit diversitatem in organis, ut congruerent diversitati potentiarum. Et similiter diversâ mediâ diversis sensibus attribuit, secundum quod erat convenienter ad actus potentiarum. Naturas autem sensibilibus qualitatum cognoscere non est sensus, sed intellectus. Accipienda est ergo ratio numeri, & distinctionis exteriorum sensuum secundum illud quod proprie & per se ad sensum pertinet. Est autem sensus quedam potentia passiva, quæ nata est immutari ab exteriori sensibili. Exterior ergo immutativum est quod per se à sensu percipitur, & secundum cuius diversitatem sensitivæ potentie distinguuntur.

Est autem duplex immutatio, una naturalis, & alia spiritualis. Naturalis quidem, secundum quod forma immutantis recipitur in immutato secundum esse naturale, sicut calor

in calefacto: spiritualis autem, secundum quod forma immutantis recipitur in immutato secundum esse spirituale, ut forma coloris in pupilla, quæ non fit per hoc colorata. Ad operationem autem sensus requiritur immutatio spiritualis, per quam intentio formæ sensibilis fiat in organo sensus: alioquin si sola immutatio naturalis sufficeret ad sentendum, omnia corpora naturalia sentirent, dum alterantur. Sed in quibusdam sensibus invenitur immutatio spiritualis tantum, sicut in visu; quibusdam autem cum immutatione spirituali etiam naturalis vel ex parte objecti tantum, vel etiam ex parte organi. Ex parte autem objecti invenitur transmutatio naturalis secundum locum quidem in sono, qui est objectum auditus, nam sonus ex percussione caufatur, & aeris commotionem; secundum alterationem vero in odore, qui est objectum olfactus, oportet enim per calidum alterari alio modo corpus, ad hoc quod spiraret odorem. Ex parte autem organi est immutatio naturalis in tactu, & gustu: nam & manus tangens calida calefit: & lingua humectatur per humiditatem saporum. Organum vero olfactus, aut auditus nulla naturali immutatione immutatur in sentiendo, nisi per accidens. Visus autem, qui est absque immutatione naturalis organi; & objecti, est maxime spiritualis, & perfectior inter omnes sensus, & communior; & post hunc auditus, & deinde olfactus, qui habent immutationem naturalem ex parte objecti. Motus autem localis est perfectior, & naturaliter prior quam motus alterationis, ut probatur in VIII. Physic. (text. 55.) Tactus autem, & gustus sunt maxime naturales, de quorum distinctione post dicitur (in solut. 3. & 4. argum.) Et inde est quod alii tres sensus non sunt per medium conjunctum, ne aliqua naturalis transmutatio pertingat ad organum, ut accidit in his duobus sensibus.

Ad primum ergo dicendum, quod non omnia accidentia habent vim immutativam secundum se, sed solæ qualitates tertie speciei, secundum quas contingit alteratio: & ideo solæ huiusmodi qualitates sunt objecta sensuum: quia ut dicitur in VII. Physic. (text. 12.) *secundum eadem alteratur sensus secundum quæ alterantur corpora inanimata.*

Ad secundum dicendum, quod magnitudo, & figura, & huiusmodi, quæ dicuntur communia sensibilia, sunt media inter sensibilia per accidens, & sensibilia propria, quæ sunt objecta sensuum. Nam sensibilia propria primo & per se immutant sensum, cum sint qualitates alterantes, sensibilia vero communia omnia reducuntur ad quantitatem. Et de magnitudine quidem, & numero patet quod sunt species quantitatis: figura autem est

est qualitas circa quantitatem, cum consistat ratio figuræ in terminatione magnitudinis: motus autem, & quies sentiuntur, secundum quod subiectum uno modo, vel pluribus modis se habet secundum magnitudinem subiecti, vel localis distantie quantum ad motum augmenti, & motum localem, vel etiam secundum sensibiles qualitates, ut in motu alterationis: & sic sentire motum, & quietem est quodammodo sentire unum, & multa. Quantitas autem est proximum subiectum qualitatis alterativæ, ut superficies coloris. Et ideo sensibilia communia non movent sensum primo, & per se, sed ratione sensibilibus qualitatibus, ut superficies ratione coloris. Nec tamen sunt sensibilia per accidens, quia huiusmodi sensibilia aliquam diversitatem faciunt in immutatione sensus. Alio enim modo, immutatur sensus à magna superficie, & à parva: quia etiam ipsa albedo dicitur magna, vel parva: & ideo dividitur secundum proprium subiectum.

Ad tertium dicendum, quod, sicut Philosophus videtur dicere in II. de Anima (text. 106. & deinceps) sensus tactus est unus genere, sed dividitur in multos sensus secundum speciem (& propter hoc est diversarum contrarietatum; qui tamen non separantur ab invicem secundum organum, sed per totum corpus se concomitantur; & ideo eorum distinctio non apparet. Gustus autem, qui est perceptivus dulcis, & amari, concomitatur tactum in lingua, non autem per totum corpus; & ideo de facili à tactu distinguitur. Postea tamen dicit, quod omnes illæ contrarietates singulæ conveniunt in uno genere proximo, & omnes in uno genere communi, quod est obiectum tactus secundum rationem communem. Sed illud genus commune est innominatum, sicut etiam genus proximum calidi, & frigidi est innominatum.

Ad quartum dicendum, quod sensus gustus, secundum dictum Philosophi (II. de Anima, text. 28. & 94.) est quædam species tactus quæ est in lingua tantum. Non autem distinguitur à tactu in genere, sed à tactu quantum ad illas species quæ per totum corpus diffunduntur. Si vero tactus sit unus sensus tantum propter unam rationem communem obiecti, dicendum erit, quod secundum rationem diversam immutationis distinguitur gustus à tactu. Nam tactus immutatur naturali immutatione, & non solum spirituali, quantum ad organum suum, secundum qualitatem quæ ei proprie obicitur; gustus autem organum non immutatur de necessitate naturali immutatione secundum qualitatem, quæ ei proprie obicitur (ut scilicet lingua fiat dulcis, vel amara) sed secundum præambulam qualitatem, in qua fundatur sapor, scilicet secundum humorem, qui est obiectum actus.

ARTICULUS IV.

Utrum interiores sensus convenienter distinguantur.

De Anima art. 13. corp.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod interiores sensus inconvenienter distinguantur. Commune enim non dividitur contra proprium. Ergo sensus communis non debet enumerari inter vires interiores sensitivas præter sensus exteriores proprios.

2. Præterea. Ad id ad quod sufficit sensus proprius, & exterior, non oportet ponere aliquam vim apprehensivam interiore. Sed ad iudicandum de sensibilibus sufficiunt sensus proprii, & exteriores: unusquisque enim sensus iudicat de proprio obiecto. Similiter etiam videntur sufficere ad hoc quod percipiant suos actus: quia cum actio sensus sit quodammodo medium inter potentiam, & obiectum, videtur quod multo magis visus possit suam visionem, tanquam sibi propinquiores, percipere, quam colorem; & sic de aliis. Non ergo necessarium fuit ad hoc ponere interiore potentiam, quæ dicitur sensus communis.

3. Præterea. Secundum Philosophum (Lib. de memor. & reminisc. cap. 1.) phantasticum, & memorativum sunt possessiones primi sensitivi. Sed passio non dividitur contra subiectum. Ergo memoria, & phantasia non debent poni aliæ potentie præter sensum communem.

4. Præterea. Intellectus minus dependet à sensu quam quæcumque potentia sensitivæ partis. Sed intellectus nihil cognoscit nisi accipiendo à sensu: unde dicitur in I. Poster. (text. 33.) quod quibus deest unus sensus, deest una scientia. Ergo multo minus debet poni una potentia sensitivæ partis ad percipiendas intentiones quas non percipit sensus, quam vocant estimativam.

5. Præterea. Actus cogitativæ, qui est conferre, & componere, & dividere; & actus reminiscitivæ, qui est quodam syllogismo uti ad inquirendum, non minus distat ab actu estimativæ, & memorativæ, quam actus estimativæ ab actu phantasticæ. Debent ergo vel cogitativa, & reminiscitiva poni aliæ vires præter estimativam, & memorativam; vel estimativa, & memorativa non debent poni aliæ vires præter phantasia.

6. Præterea. Augustinus XII. super Gen. ad lit. (cap. vii. xxiv. &c.) ponit tria genera visionum; scilicet corporalem, quæ fit per sensum; & spirituales, quæ fit per imaginationem, sive phantasia; & intellectualem, quæ fit per intellectum. Non est ergo aliqua vis interior quæ fit media inter sensum, & intellectum, nisi imaginativa tantum.

Sed

Sed contra est quod Avicenna in suo libro de anima ponit quinque potentias sensitivas interiores, scilicet sensum communem, phantasia, imaginativam, estimativam, & memorativam.

Respondendo dicendum, quod cum natura non deficiat in necessariis, oportet esse tot actiones animæ sensitivæ, quot sufficiant ad vitam animalis perfecti. Et quæcumque harum actionum non possunt reduci in unum principium, requirunt diversas potentias; cum potentia animæ nihil aliud sit quam proximum principium operationis animæ.

Est autem considerandum, quod ad vitam animalis perfecti requiritur quod non solum apprehendat rem ad præsentiam sensibilibus, sed etiam in eius absentia: alioquin cum animalis motus, & actio sequantur apprehensionem, non moveretur animal ad inquirendum aliquid abiens: cuius contrarium apparet maxime in animalibus perfectis, quæ moventur motu processivo, moventur enim ad aliquid abiens apprehensum. Oportet ergo quod animal per animam sensitivam non solum recipiat species sensibilibus, cum præsentialiter immutatur ab eis, sed etiam eas retineat, & conservet. Recipere autem, & retinere redeuntur in corporalibus ad diversa principia: nam humida bene recipiunt, & male retinent; & contrario autem est de siccis. Unde cum potentia sensitiva sit actus organi corporalis; oportet esse aliam potentiam quæ recipiat species sensibilibus, & quæ conservet.

Rursus considerandum est, quod si animal moveretur solum propter delectabile, & contristabile secundum sensum, non esset necessarium ponere in animali nisi apprehensionem formarum quas percipit sensus, in quibus delectatur, aut horret. Sed necessarium est animali ut quærat aliqua, vel fugiat non solum quia sunt convenientia, vel non convenientia ad sentiendum, sed etiam propter aliquas alias commoditates, & utilitates, sive documenta; sicut ovis videns lupum venientem fugit, non propter indecentiam coloris, vel figure, sed quasi inimicum naturæ; & similiter avis colligit paleam, non quia delectet sensum, sed quia est utilis ad nidificandum. Necessarium est ergo animali quod percipiat huiusmodi intentiones, quas non percipit sensus exterior: & hujus perceptionis oportet esse aliquid aliud principium; cum perceptio formarum sensibilibus sit ex immutatione sensibilibus, non autem perceptio intentionum prædictarum. Sic ergo ad receptionem formarum sensibilibus ordinatur sensus proprius, & communis; de quorum distinctione

(a) Ita cum cod. Alcan. editi plurimi. Rom. editi quidem, &c. intermediis unisii.

post dicitur (in solut. 1. & 2. arg.) Ad harum autem formarum retentionem, aut conservationem ordinatur (a) phantasia, sive imaginatio, quæ idem sunt: est enim phantasia, sive imaginatio quasi thesaurus quidam formarum per sensum acceptarum. Ad apprehendendum autem intentiones quæ per sensum non accipiuntur, ordinatur (b) estimativa; ad conservandum autem eas (c) memorativa, quæ est thesaurus quidam huiusmodi intentionum: cuius signum est, quod principium memorandi sit in animalibus ex aliqua huiusmodi intentione; puta, quod est nocivum, vel conveniens. Et ipsa ratio præteriti, quam attendit memoria, inter huiusmodi intentiones computatur.

Considerandum est autem, quod quantum ad formas sensibiles non est differentia inter hominem, & alia animalia, similiter enim immutatur à sensibilibus exterioribus; sed quantum ad intentiones prædictas differentia est. Nam alia animalia percipiunt huiusmodi intentiones solum naturali quodam instinctu, homo autem per quandam collationem. Et ideo quæ in aliis animalibus dicitur estimativa naturalis, in homine dicitur cogitativa, quæ per collationem quandam huiusmodi intentiones advenit. Unde etiam dicitur ratio particularis, cui medici assignant determinatum organum, scilicet mediam partem capitis: est enim collativa intentionum individualium, sicut ratio intellectiva intentionem universalium. Ex parte autem memorativæ non solum habet memoriam; sicut cetera animalia, in subita recordatione præteritorum, sed etiam reminiscitiam, quasi syllogisticè inquirendo præteritorum memoriam secundum individuales intentiones. Avicenna vero ponit quintam potentiam mediam inter estimativam, & imaginativam, quæ componit, & dividit formas imaginatas; ut patet cum ex forma imaginata auri, & forma imaginata montis componimus unam formam montis auri, quem nunquam vidimus. Sed ista operatio non apparet in aliis animalibus ab homine, in quo ad hoc sufficit virtus imaginativa. Cui etiam hanc actionem attribuit Averroes in libro quodam quem fecit de sensu, & sensibilibus. Et sic non est necesse ponere nisi quatuor vires interiores sensitivæ partis, scilicet sensum communem, & imaginationem, estimativam, & memorativam.

Ad primum ergo dicendum, quod sensus interior non dicitur communis per prædicationem, sicut genus, sed sicut communis radix, & principium exteriorum sensuum.

Ad secundum dicendum, quod sensus proprius iudicat de sensibili proprio, discernendo

phantasia, sive imaginatio, quasi thesaurus

do ipsum ab aliis quæ cadunt sub eodem sensu; sicut discernere album à nigro, vel à viridi. Sed discernere album à dulci non potest neque visus, neque gustus: quia oportet quod qui intrat aliqua discernit, utrumque cognoscat. Unde oportet ad sensum communem pertinere discretionis iudicium, ad quem referantur, sicut ad communem terminum, omnes apprehensiones sensuum, à quo etiam percipiuntur actiones sensuum, sicut cum aliquis videt se videre. Hoc enim non potest fieri per sensum proprium, qui non cognoscit nisi formam sensibilis à quo immutatur: in qua immutatio perficitur visio, & ex qua immutatio sequitur alia immutatio in sensu communi, qui visionem percipit.

Ad tertium dicendum, quod sicut una potentia oritur ab anima, alia mediante, ut supra dictum est (quæst. lxxviii. art. 7.) ita etiam anima subicitur alii potentie mediante alia: & secundum hunc modum *phantasticum*, & *memorativum* dicuntur passionibus primi sensitivi.

Ad quartum dicendum, quod licet intellectus operatio oritur à sensu; tamen in re apprehensa per sensum intellectus multa cognoscit quæ sensus percipere non potest: & similiter estimativa, licet inferiori modo.

Ad quintum dicendum, quod illam eminentiam habet cogitativa, & memorativa in homine, non per id quod est proprium sensitivæ partis, sed per aliquam affinitatem, & propinquitatem ad rationem universalem, secundum quandam resuentionem. Et ideo non sunt aliæ vires, sed eadem perfectiores quam sint in aliis animalibus.

Ad sextum dicendum, quod Augustinus *spiritualem visionem* dicit esse quæ fit per similitudines corporum in absentia corporum. Unde patet quod communis est omnibus interioribus apprehensionibus.

QUÆSTIO LXXXIX.

De potentia intellectiva.

in tredecim articulis divisâ.

D Einde queritur de potentia intellectiva: circa quod queruntur tredecim.

Primo, utrum intellectus sit potentia animæ, vel eius essentia.

Secundo, si est potentia, utrum sit potentia passiva.

Tertio, si est potentia passiva, utrum sit ponere aliquid intellectum agentem.

Quarto, utrum sit aliquid animæ.

Quinto, utrum intellectus agens sit unus omnium.

Sexto, utrum memoria sit in intellectu.

Septimo, utrum sit alia potentia ab intellectu.

Octavo, utrum ratio sit alia potentia ab intellectu.

Nono, utrum ratio superior, & inferior sit diversæ potentie.

Decimo, utrum intelligentia sit alia potentia præter intellectum.

Undecimo, utrum intellectus speculativus, & practicus sint diversæ potentie.

Duodecimo, utrum synderesis sit aliqua potentia intellectivæ partis.

Tertiodecimo, utrum conscientia sit aliqua potentia intellectivæ partis.

ARTICULUS I. 389

Utrum intellectus sit aliqua potentia animæ.

Ver. quæst. xviii. art. 1. cor.

AD primum sic proceditur. Videtur quod intellectus non sit aliqua potentia animæ, sed sit ipsa eius essentia. Intellectus enim idem videtur esse quod mens. Sed mens non est potentia animæ, sed essentia: dicit enim Augustinus IX. de Trinitate (cap. 19. circa med.) *Mens, & spiritus non relative dicuntur, sed essentialiter demonstrantur*. Ergo intellectus est ipsa essentia animæ.

2. Præterea. Diversa genera potentiarum animæ non ununtur in aliqua potentia una, sed in sola essentia animæ. Appetituum autem, & intellectuum sunt diversa genera potentiarum animæ, ut dicitur in II. de Anima (text. 27.) *conveniunt autem in mente: quia Augustinus X. de Trinitate (cap. 11.) ponit intelligentiam, & voluntatem in mente*. Ergo mens, & intellectus est ipsa essentia animæ, & non aliqua eius potentia.

3. Præterea. Secundum Gregorium in homil. Ascensionis (xxix. in Evang. non remote à princ.) *homo intelligit cum Angelis*. Sed Angeli dicuntur mentes, & intellectus. Ergo mens, & intellectus hominis non est aliqua potentia animæ, sed ipsa anima.

4. Præterea. Ex hoc convenit alicui substantiæ quod sit intellectiva, quia est immaterialis. Sed anima est immaterialis per suam essentiam. Ergo videtur quod anima per suam essentiam sit intellectiva.

Sed contra est quod Philosophus ponit *intellectivam* potentiam animæ, ut patet in II. de Anima (text. 27.)

Respondeo dicendum, quod necesse est dicere secundum præmissa (quæst. lxxv. art. 3. & lxx. art. 2. & lxxviii. art. 1.) quod intellectus sit aliqua potentia animæ, & non ipsa animæ essentia. Tunc enim solum immediatum principium operationis est ipsa essentia rei operantis, quando ipsa operatio est eius esse. Sicut enim potentia se habet ad operationem ut ad suum actum, ita se habet essentia ad esse. Unde in solo Deo intellectus est eius esse.

sentia; in omnibus autem aliis creaturis intellectualibus intellectus est quedam potentia intelligentis.

Ad primum ergo dicendum, quod sensus accipitur aliquando pro potentia, aliquando vero pro ipsa anima sensitiva. Denominatur enim anima sensitiva nomine principalioris sue potentie, quæ est sensus, & similiter anima intellectiva quandoque nomine intellectus, quasi à principali sua virtute, sicut dicitur in I. de Anima (text. 65.) *quod intellectus est substantia quedam*. Et etiam hoc modo Augustinus dicit, quod mens est species, vel essentia.

Ad secundum dicendum, quod appetituum, & intellectuum sunt diversa genera potentiarum animæ secundum diversas rationes obiectorum. Sed appetituum partim convenit cum intellectu, & partim cum sensitivo quantum ad modum operandi per organum corporale, vel sine huiusmodi organo: nam appetitus sequitur apprehensionem. Et secundum hoc Augustinus ponit voluntatem in mente, & Philosophus in ratione (Lib. III. de Anima text. 41.)

Ad tertium dicendum, quod in Angelis non est alia vis quam intellectiva, & voluntas, quæ ad intellectum consequitur: & propter hoc Angelus dicitur mens, vel intellectus, quia tota virtus sua in hoc consistit. Anima autem habet multas alias vires, sicut sensitivas, & nutritivas. Et ideo non est simile.

Ad quartum dicendum, quod ipsa immaterialitas substantiæ intelligentis creatæ non est eius intellectus; sed ex immaterialitate habet virtutem ad intelligendum. Unde non oportet quod intellectus sit substantia animæ, sed eius virtus, & potentia.

ARTICULUS II. 390.

Utrum intellectus sit potentia passiva.

III. dist. xiv. art. 1. quæst. 2. cor. & ad 2. & II. cor. cap. lxx. & ver. quæst. xvi. art. 1. ad 13.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod intellectus non sit potentia passiva. Passivus enim unumquodque secundum materiam, sed agit ratione forme. Sed virtus intellectiva consequitur immaterialitatem substantiæ intelligentis. Ergo videtur quod intellectus non sit potentia passiva.

2. Præterea. Potentia intellectiva est incorruptibilis, ut supra dictum est (quæst. lxxv. art. 6.) Sed intellectus, si est passivus est corruptibilis, ut dicitur in III. de Anima (text. 20.) Ergo potentia intellectiva non est passiva.

S. Thom. Oper. Tom. I.

3. Præterea. Agens est nobilior patiente, ut dicit Augustinus XII. super Gen. ad lit. (cap. xvii. in med.) & Aristoteles in III. de Anima (text. 19.) Potentia autem vegetativæ partis omnes sunt activæ, quæ tamen sunt infimæ inter potentias animæ. Ergo multo magis potentia intellectivæ, quæ sunt supremæ, omnes sunt activæ.

Sed contra est quod Philosophus dicit in III. de Anima (text. 12.) *quod intelligere est pati quoddam*.

Respondeo dicendum, quod pati tripliciter dicitur. Uno modo propriissime, scilicet quando aliquid removetur ab eo quod convenit sibi secundum naturam, aut secundum propriam inclinationem, sicut cum aqua frigiditatem amittit per calefactionem, & cum homo ægroat, aut tristatur. Secundo modo minus proprie dicitur alicui pati ex eo quod aliquid ab ipso abicitur, sive sit ei conveniens, sive non conveniens: & secundum hoc dicitur pati non solum qui ægroat, sed etiam qui sanatur; non solum qui tristatur, sed etiam qui lætatur; vel quocumque modo alicui alteretur, vel moveatur. Tertio dicitur alicui pati communiter ex hoc solo quod id quod est in potentia ad aliquid; recipit illud ad quod erat in potentia; absque hoc quod aliquid abicitur: secundum quem modum omne quod exit de potentia in actum, potest dici pati, etiam cum perficitur. Et sic intelligere nostrum est pati. Quod quidem hæc ratione apparet. Intellectus enim, sicut supra dictum est (quæst. v. art. 2. & lxxviii. art. 1.) habet operationem circa ens in universali.

Considerari ergo potest, utrum intellectus sit in actu, vel potentia, ex hoc quod consideratur, quomodo intellectus se habeat ad ens universale. Invenitur enim alicuius intellectus qui ad ens universale se habet sicut actus totius entis; & talis est intellectus divinus, qui est Dei essentia, in qua originaliter, & virtualiter totum ens præexistit sicut in prima causa: & ideo intellectus divinus non est in potentia, sed est actus purus. Nullus autem intellectus creatus potest se habere ut actus respectu totius entis universalis, quia sic oporteret quod esset ens infinitum; unde omnis intellectus creatus per hoc ipsum quod est, non est actus omnium intelligibilium, sed comparatur ad ipsa intelligibilia sicut potentia ad actum. Potentia autem dupliciter se habet ad actum. Est enim quedam potentia quæ semper est perfecta per actum, sicut dicimus de materia corporum celestium; quedam autem potentia est quæ non semper est in actu, sed ad potentiam procedit in actum, sicut invenitur in generabilibus, & corruptibilibus. Intellectus igitur angelicus semper est in actu solum intelligibilium propter propinquitatem ad primum